

מדינת ישראל

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה

מינהל מחקר וכלכלה

**פערים בין מקורות סטטיסטים שונים ביחס
לשיעורי תעסוקה במגזר החרדי**

**אסף מלחי
מרים גרינשטיין**

מינהל מחקר וכלכלה
משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה

פערים בין מקורות סטטיסטים שונים ביחס לשיעורי תעסוקה במגזר החרדי

אסף מלחי
מרים גרינשטיין

על המחברים

אסף מלחי, חוקר ומרכז תחום חרדים במינהל מחקר וכלכלה בתמ"ת
מרים גרינשטיין, סטטיסטיקאית במינהל מחקר וכלכלה, בתמ"ת

תוכן העניינים

5	רקע כללי
6	מטרות
7	שיטת הבדיקה
9	כלים סטטיסטיים מרכזיים ומאפייניהם ביחס להגדרת האוכלוסייה החרדית
11	מבחן א' – ממצאים ביחס לגודלה של אוכלוסיית הגברים החרדים על-פי מקורות סטטיסטים שונים
14	מבחן ב' – פערים בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים בגילאי 20-64 על-פי מקורות סטטיסטים שונים
17	מבחן ג' – שינויים בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות בגילאים 20-64 על פי מקורות סטטיסטים שונים
20	מסקנות לסיכום
21	נספח א'

רקע כללי

לפני כשנה פרסמה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ממצאים מפתיעים ביחס לשיעורי התעסוקה של נשים וגברים חרדים, זאת על בסיס נתוני הסקר החברתי לשנים 2002-2007. עיקר הממצאים שפורסמו בהודעה זו משקפים גידול משמעותי בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים בגילאים שונים. בעוד שבשנת 2002 עמד שיעור המועסקים בקרב קבוצה זו (בגילאים 20-64) על 33.1% בלבד, הגיע שיעור המועסקים של הגברים החרדים ב-2007 ל-44.2%. זהו גידול של 11 נקודות האחוז בין השנים 2002-2007.

הממצאים שהוצגו לעיל בהתייחס לסקר החברתי מעוררים תמיהה בשל העובדה כי הגידול בשיעורי התעסוקה חל בתקופה קצרה למדי ובנוסף אין גידול זה עולה בקנה אחד עם מאפייני התנהגותה של אוכלוסייה זו בשוק התעסוקה, הלכה למעשה.

יש לציין כי הסקר החברתי מהווה כלי סטטיסטי מרכזי ראשון במעלה בעזרתו ניתן ללמוד על מאפייניהן של אוכלוסיות שונות, הן ביחס לגודלן היחסי והן ביחס למאפייני התעסוקה שלהן. הסקר החברתי הנו המקור הסטטיסטי המרכזי העומד לרשות הציבור והגופים הממשלתיים בישראל בבואם לאמוד את גודלה ואת הרכבה של האוכלוסייה החרדית בישראל. באמצעות סקר זה ניתן גם להעריך מגמות שונות בקרב ציבור מגוון זה, ביחס לשיעורי התעסוקה של נשים וגברים חרדים.

ייתרה מזאת, הנתונים אשר מציג הסקר החברתי באשר לאוכלוסייה זו רלוונטיים במיוחד עבור מקבלי החלטות וקובעי מדיניות, העוסקים בקידומה התעסוקתי של אוכלוסייה ייחודית זו.

אי לזאת, ראוי להערכתנו לבחון בשנית את הנתונים המעידים על תמורות מהירות בשיעורי התעסוקה של אוכלוסייה זו, כפי שהשתקפו בנתוני הסקר החברתי האחרון.

מטרות

במסגרת מסמך זה, מבקשים אנו לבחון את מידת הסבירות של אומדני שיעורי התעסוקה בקרב גברים חרדים, כפי שדווחו במסגרת הסקר החברתי בין השנים 2002-2007. בדיקה זו מתבקשת הן בשל מרכזיותו של סקר זה והן בשל העובדה שאוכלוסייה זו מהווה יעד למדיניות תעסוקה ממשלתית.

לחלופין נציע במסגרת המסמך להתבסס על סדרת נתונים נוספת לצורך קביעת מבוססת יותר ביחס לשיעורי התעסוקה של גברים חרדים על פני מספר נקודות זמן שונות במטרה להציג את מגמות שיעורי התעסוקה במגזר החרדי.

שיטת הבדיקה

ההשוואות שיערכו במסגרת מסמך זה יתבססו על הסקר החברתי ועל סקר כוח-אדם בשנים 2002-2007, תוך התייחסות ושימת דגש על ההבדלים בין המקורות השונים ביחס לאומדני אוכלוסייה זו ושיעורי תעסוקתם של **נשים גברים חרדים** על פני רצף השנים הנדון. השימוש במקורות סטטיסטיים נוספים יתבסס אפוא על מהלך השוואתי שיערך בין שתי סדרות נתונים שונות: הסקר החברתי מול סקרי כוח-אדם. להלן מפורטות 3 שיטות בחינה אשר בעזרתן תיבחן מידת הסבירות של נתוני הסקר החברתי ביחס לשיעורי התעסוקה של גברים חרדים :

1. **מבחן א'** : הנחת העבודה המקדימה של מסמך זה נשענת על ההערכה כי שימוש במקורות סטטיסטיים שונים אמור להוביל לקבלתם של אומדנים ותוצאות קרובות עם הבדלים מסוימים ביניהם. לפיכך, תיערך בדיקה השוואתית בין מקורות סטטיסטיים שונים ביחס לשיעור גידולה המוחלט של **כלל** אוכלוסיית הגברים החרדים. בדיקה זו תיערך בין שתי נקודות זמן שונות ולאורך התקופה הנידונה.
2. **מבחן ב'** : מבחן השוואתי נוסף יתייחס לשיעורי התעסוקה של גברים חרדים במסגרת הסקר החברתי וסקרי כוח-אדם. ההשוואה בין הסקרים הללו נועדה לאמת או להפריך את מידת סבירותם של שיעורי התעסוקה בסקר החברתי. כידוע, שינויים בשוק העבודה מתרחשים לרוב באופן איטי ומתון כשהליכים רציפים ולא קופצניים. על כן נצפה למצוא בשתי סדרות הנתונים הנידונות, **התפתחות סדירה ושינויים מתונים בשיעורי התעסוקה** בקרב גברים חרדים.
3. **מבחן ג'** : נתוני הסקר החברתי משקפים כביכול מגמה חדשה ביחס לצמצום הפערים בין שיעורי התעסוקה של נשים וגברים חרדים בשנים 2006-7. בגילאי 25-54 אף חל היפוך במגמה זו (חל בשנת 2007): נמצא כי שיעורי **תעסוקת הנשים החרדיות אף נמוכים משיעורי התעסוקה של גברים חרדים**. ממצא זה מעורר תמיהה רבה הואיל וידוע כי שיעורי התעסוקה של גברים חרדים, לאורך כל השנים, היו נמוכים באופן משמעותי משיעורי התעסוקה של נשים חרדיות, זאת בשל מאפייני התעסוקה הייחודיים של ציבור זה¹. לפיכך נערך שוב מבחן השוואתי בין הסקר החברתי לסקר כוח-אדם לצורך השוואת שיעורי התעסוקה של נשים חרדיות.

¹ בישראל התפתח מודל ייחודי ובו מקדישים מרבית הגברים החרדים את מירב זמנם ללימודי קודש. במקביל, הפכו הנשים החרדיות למפונות העיקריות של משק הבית במטרה לאפשר לגבר להתמסר ללימודים תורניים מלאים.

4. סיכום: אנו מעריכים כי במסגרת הבחינה ההשוואתית ימצאו הבדלים מסוימים בין המקורות הסטטיסטיים השונים. עם זאת, אנו מצפים **שלא** יתקבלו סתירות וניגודים מוחלטים בין מקורות אלו ובין תובנות ידועות ביחס לפערי התעסוקה בין נשים וגברים חרדים והתנהגותם בשוק העבודה בשנים האחרונות. יש לצפות כי לא חל שינוי מהפכני בדפוסי התעסוקה של נשים וגברים חרדים, בפרק זמן כה קצר. אי לכך, במידה ויימצא כי קיימת אי-סדירות וסתירות בשיעורי התעסוקה בין המקורות הסטטיסטיים הנידונים, יהיה צורך לקבוע מהו המקור הסטטיסטי האמין מבין השניים ומהן הסיבות אשר בגינן יש להסתמך על מקור כזה או אחר, זאת בהתייחס לשיעורי התעסוקה של גברים חרדים.

כלים סטטיסטיים מרכזיים ומאפייניהם ביחס להגדרת האוכלוסייה החרדית

כללי

הסקר החברתי וסקרי כוח אדם נועדו לספק מידע עדכני, מקיף ומפורט ביחס להיבטים כלכליים - חברתיים ואחרים ביחס לכלל האוכלוסייה בישראל, ומכאן נגזרת מסגרת הדגימה, אופן עריכת השאלונים והראיונות עם המשיבים אשר יפורטו להלן. על כן, אין בסקרים אלו התייחסות נפרדת לתתי קבוצות או מגזרים ספציפיים באוכלוסייה הכללית בישראל, לרבות המגזר החרדי. אי לזאת, יודגש כי השימוש במקורות אלו ביחס לאוכלוסייה הנידונה מחייב בדיקה מדוקדקת וזהירות מרבית.

תיאור כללי : הסקר החברתי

מטרתו העיקרית של הסקר החברתי היא לספק מידע עדכני על רווחת האוכלוסייה הקבועה בישראל ועל תנאי חייה. הסקר מיועד למשתמשים שונים: לקובעי מדיניות חברתית, לחוקרים בתחומי חברה ורווחה ולציבור הרחב. סקר זה נערך החל משנת 2002 ונערכים בו שינויים קלים במבנה השאלון מעת לעת. הסקר החברתי אשר מסגרת הדגימה שלו מבוססת על קובץ מרשם התושבים כולל מדגם שתוכנן כך שמספר המשיבים הצפוי יהיה כ-7,500 איש בני 20 ומעלה. בשנת 2007 רואיינו בסקר זה 7,391 איש (כלל האוכלוסייה הנדגמת).

תיאור כללי: סקרי כוח אדם

סקר כוח אדם של הלמ"ס משמש מקור סטטיסטי מרכזי למתן אומדנים ביחס לשיעור התעסוקה בקרב אוכלוסיות ואזורים שונים בישראל, כמו גם ליצירת מדדים נוספים הנוגעים למאפייני התעסוקה ואי תעסוקה של נשים וגברים בישראל. סקר כוח אדם החל בשנת 1954 והוא סקר משקי הבית הוותיק והגדול ביותר שנערך על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל. בשנים האחרונות נחקרים בו 22 אלף איש כל שלושה חודשים מגיל 15 ומעלה. הסקר מספק את צרכי מוסדות המדינה, מוסדות מחקר, חברות עסקיות, והציבור במידע עדכני ומפורט ביחס להיבטים שונים של כוח העבודה, משלחי יד ועוד. בשנת 2007 כלל סקר זה 99,871 מרואיינים בסך-הכול (4 רבעונים)².

² להרחבה באשר להבדלים בין אומדני הסקרים ראה הלמ"ס נייר עבודה מס' 18 (2005), פסטרנק וברגמן-צבי

אופן הגדרתה וזיהויה של אוכלוסייה חרדית בסקרים אלו

בסקר החברתי ובסקרי כוח אדם קיימות הגדרות ושאלות **לא זהות** אשר על-פיהן ניתן לשייך את המרואייין למגזר דתי-תרבותי מסוים. הבדל נוסף קשור לעובדה שבסקרי כוח אדם מייצג ראש משק את כל בני משק הבית המקבלים כביכול את "השתייכותו" הדתית או מידת דתיותו של ראש משק הבית. בסקר החברתי נשאל **רק הנדגם** עצמו על רמת דתיותו ועל השתייכותו למגזר תרבותי-דתי כזה או אחר.

הסקר החברתי

במסגרת סקר זה נשאלים המרואיינים היהודים ביחס למידת דתיותם או אי-דתיותם. שאלה זו מנוסחת כדלקמן "האם את/ה רואה עצמך: חרדי, דתי, מסורתי-דתי, מסורתי-לא כ"כ דתי, לא דתי-חילוני". בנוסף נשאל המרואייין האם גדל בנערותו בבית "חרדי, דתי, מסורתי-דתי, מסורתי לא כ"כ דתי, לא דתי-חילוני". שאלות אלו ביחס למידת דתיותו של הנשאל, מאפשרות לשייך את המרואיינים היהודים למגזר דתי-תרבותי כזה או אחר.

בנוסף, החל משנת 2005 ואילך מאפשר הסקר החברתי לזהות קבוצת מישנה בתוך ציבור זה, זאת באמצעות זיהוי מוסד הלימודים האחרון בו למד הנשאל (גברים בוגרי ישיבות "גבוהות" תורניות). בשנת 2007 נערכו שינויים נוספים בסקר החברתי המאפשרים להתחקות אחר מסלול הלימודים של המשיב, החל בבית-הספר היסודי וכלה בבתי-ספר גבוהים. בשנת 2007 רואיינו בסקר זה בסך-הכל 214 גברים חרדים מגילאי 20 ומעלה, מהם 201 בוגרי ישיבות "גבוהות". כמו כן, רואיינו בשנה זו גם 200 נשים חרדיות.

סקרי כוח אדם :

בסקר כוח אדם לא מופיעות שאלות על רמת דתיותו של הנדגם אך ישנן שאלות ביחס למוסד הלימודים האחרון והתעודה האחרונה שקיבל הנדגם. שאלות אלו מאפשרות לזהות גברים חרדים בוגרי ישיבות "גדולות" (ביניהם גם בוגרי ישיבות "הסדר") גברים אלו מייצגים לצורך הניתוח הסטטיסטי גם נשים חרדיות השייכות למשק הבית של בוגר הישיבה התורנית. למעשה כל מי שמשתייך למשק הבית של בוגר ישיבה "גבוהה" (עד גיל 18) מוגדר במסגרת סקר זה כחרדי לפיכך מאפשר הסקר לזהות נשים וגברים חרדים כאחד. בשנת 2007 רואיינו בסקר זה 2,311 גברים חרדים מגילאי 20 ומעלה.

כפי שניתן לראות, מספר המשיבים בקרב האוכלוסייה הכללית ובקרב האוכלוסייה החרדית בפרט, שונה באופן מהותי בין שני הסקרים. גודל המדגם של אוכלוסייה זו (גברים בלבד) בסקרי כוח אדם גדול באופן משמעותי מגודל המדגם בסקר החברתי (ראה פירוט נוסף בנספח א').

מבחן א' ממצאים ביחס לגודלה של אוכלוסיית הגברים החרדים על-פי מקורות סטטיסטיים שונים

במסגרת מסמך זה אנו מבקשים להרחיב את היריעה ולערוך דיון בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים ביחס לקבוצת גיל רחבה בין הגילאים 20-64. לפיכך המבחן ההשוואתי הראשון שנערוך במסמך זה יבקש לאמוד ולהשוות את גודלה הכללי של אוכלוסייה זו, זאת בהתייחס למקורות סטטיסטיים שונים.

השוואה זו נערכה בהסתמך על שני סקרים עיקריים – סקר כוח אדם והסקר החברתי בין השנים 2002-2007. בסקרים אלו מוגדרת אוכלוסיית הגברים החרדים באופן שונה ומשתנה (ראה חלוקה להגדרות אלו לעיל). הנתונים המוצגים להלן בלוח 1 הנם עיבודים מיוחדים לסקרים אלו ומתייחסים **לכלל אומדני אוכלוסייה זו**. בנוסף מציג לוח זה את היחס בין אומדני אוכלוסיית הגברים החרדים בין שני הסקרים הנידונים בין השנים 2002-2007.

לוח 1: אוכלוסיית הגברים החרדים בגילאי 20-64 לפי מקורות שונים (באלפים)

מקור	הגדרה	2002	2003	2004	2005	2006	2007
סקר חברתי	רמת דתיות מדווחת	89.3	101.6	131.6	111.1	124.1	148.2
סקר חברתי	מהם למדו בישיבות גדולות	--	--	--	104.5	108.8	141
סקר כוח אדם	בית ספר אחרון ישיבה גדולה	68.9	76.6	78.9	87.2	93.8	100.2
היחס בין סקר חברתי לסקרי כוח-אדם	היחס בין הלומדים בישיבות בסקרי כוח אדם ובין הלומדים בישיבות בסקר החברתי				83%	86%	71%
	היחס בין בוגרי ישיבות בסקר כוח אדם/חרדים לפי רמת דתיות בסקר חברתי	77.2%	75.4%	59.9%	78.5%	75.6%	67.6%

מהנתונים המוצגים לעיל עולים הממצאים הבאים באשר להבדלים בין אומדני אוכלוסיות הגברים החרדים בקבוצת הגיל 20-64 :

1. **אומדני אוכלוסייה בסקר החברתי מול מקור סטטיסטי חיצוני** : שיעור הגידול הממוצע של אוכלוסייה זו על-פי הסקר החברתי עומד על 11.8% בשנה והוא גבוה באופן משמעותי משיעור גידולה של כלל האוכלוסייה החרדית המוערך על-ידי גורוביץ וקסטרו ב- 7%-6³. כמו כן, נמצא כי אומדן אוכלוסיית הגברים החרדים המבוסס על רמת דתיות הנשאל בסקר החברתי **גבוה** מאומדן אוכלוסיית הגברים בסקרי כוח אדם (מבוסס על בוגרי ישיבות "גדולות").
2. **אומדני אוכלוסייה חרדית לפי סקרי כוח אדם** : אומדן אוכלוסיית הגברים החרדים המבוסס על סקרי כוח אדם (לפי מוסד לימודיהם האחרון בלבד – "ישיבה גדולה") נמוך יותר **ועקבי יותר** מאומדן אוכלוסיית הגברים החרדים בסקר החברתי (הגדרה לפי רמת דתיות מדווחת). גם שיעור הגידול הממוצע של אוכלוסייה זו נמוך משיעור הגידול של אוכלוסיית החרדים בסקר החברתי והוא עומד על 7.8%. שיעור גידול זה קרוב יותר לשיעור הגידול של כלל האוכלוסייה החרדית כפי שנאמד בסקר של גורוביץ-קסטרו בשנת 2004.
3. **השוואת אומדני אוכלוסיית בוגרי ישיבות גדולות בשני הסקרים** : השוואה זו מתייחסת לשנים 2005-7 בלבד ומראה כי על-פי הסקר החברתי חל גידול ממוצע של 16.9% באוכלוסייה זו במשך שנתיים, זאת לעומת גידול ממוצע של 7.2% בלבד בגודלה של קבוצה זו, על-פי סקרי כוח-אדם. אומדן אוכלוסייה זו במסגרת הסקר החברתי איננו סביר לחלוטין.
4. **היחס בין שתי האוכלוסיות לפי הסקרים השונים** : היחס בין שתי האוכלוסיות, חרדים לפי רמת דתיות ובוגרי ישיבות גבוהות, נותר קבוע למדי. גברים בוגרי ישיבות גדולות (כמוסד לימודים אחרון) בסקרי כוח אדם מהווים 75% בקרב, מאוכלוסיית הגברים אשר הגדירו עצמם כחרדים (רמת דתיות) בסקר החברתי בין השנים 2002-2007. אוכלוסיית בוגרי הישיבות הגדולות (ע"פ סקרי כוח אדם) מהווה אפוא, רוב מוחלט בקרב אוכלוסיית **כלל הגברים** החרדים (על-פי הגדרתם העצמית ורמת דתיותם) בהתבסס על אומדני הסקר החברתי.

³ הלמ"ס, גורוביץ וכהן-קסטרו (2004), "תפרוסת גיאוגרפית ומאפיינים דמוגרפיים-כלכליים-חברתיים של האוכלוסייה החרדית בישראל"

סיכום הממצאים :

הממצא המרכזי בפרק זה מתייחס לעובדה שהסקר החברתי משקף גידול בלתי סביר בגודלה הכללי של אוכלוסיית הגברים החרדים לפי רמת דתיות. הגידול באומדני האוכלוסייה מוטה כלפי מעלה באופן מוגזם, זאת בהשוואה למקורות חיצוניים שונים. כמו כן, ניתן לראות כי סידרת נתונים זו איננה סדירה (בעיקר בשל האומדנים המופרזים בשנים 2004 ו-2007) וכי הגידול באוכלוסייה הנידונה איננו יציב. הטיות סטטיסטיות אלו, מטילות ספק במידת איכותם וסבירותם של נתונים אלו.

לעומת זאת, ניתן לראות כי אומדני האוכלוסייה בסקרי כוח-אדם יציבים ומאוזנים למדי. אומדנים אלו מעידים על גידול מתון וריאלי בגודלה של אוכלוסייה זו. בנוסף, ניתן לראות כי בוגרי הישיבות הגבוהות מהווים כ-75%⁴ לערך מכלל הגברים המגדירים עצמם כחרדים, אשר כפי שנראה להלן, חלו בהם שינויים משמעותיים בשיעורי התעסוקה.

⁴ בשנים 2004/7 השתנה היחס בשל שינוי חד בגודל המדגם בסקר החברתי

מבחן ב'

פערים בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים בגילאי 20-64 על-פי מקורות סטטיסטיים שונים

רקע כללי למבחן ב' : לב ליבו של מסמך זה עוסק בפערים בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים. על כן, נבחן להלן את שיעורי התעסוקה של גברים חרדים בהסתמך על הסקר החברתי וסקרי כוח-אדם, המשמשים כאמור את מרבית מקבלי ההחלטות העוסקים בקידום תעסוקה בקרב נשים וגברים חרדים. הנתונים שיוצגו להלן מתייחסים אפוא הן לגודל אוכלוסיית הגברים החרדים העובדים והן לשיעורי התעסוקה בקרב אוכלוסייה זו. כמו כן, נתייחס להבדלים בשיעורי התעסוקה של אוכלוסיות הגברים החרדים במסגרת סקרים אלו.

ב' 1. שינויים במספר הגברים החרדים העובדים

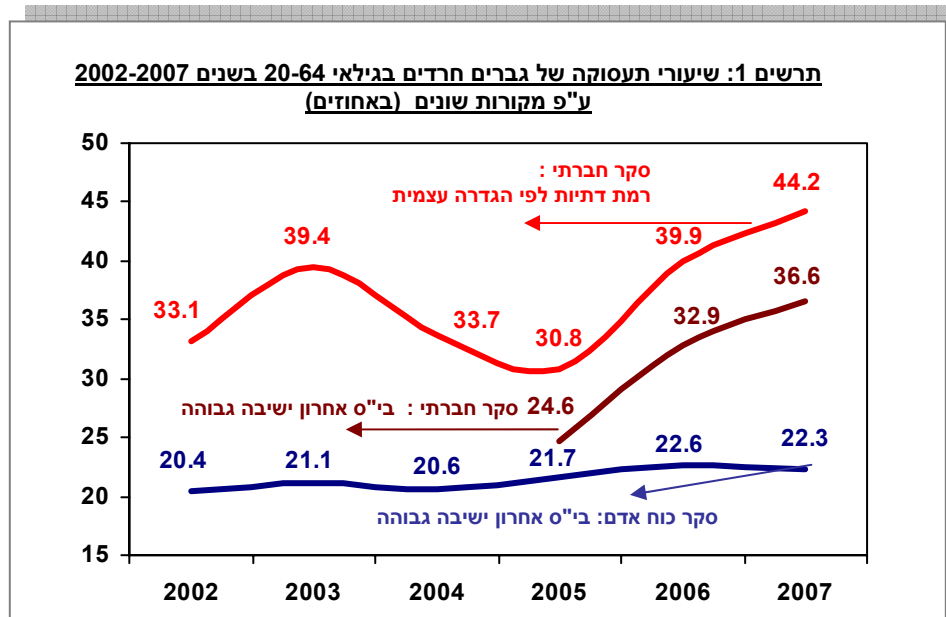
לוח 2: מספר הגברים החרדים העובדים בגילאי 20-64 בשנים 2002-2007 ע"פ מקורות שונים

(באלפים)

מקור	הגדרה	2002	2003	2004	2005	2006	2007
סקר חברתי	רמת דתיות על פי הגדרה עצמית	29.3	39.8	44.4	34.2	49.5	65.5
סקר חברתי	מהם למדו בישיבות גדולות				25.7	35.8	51.7
סקר כוח אדם	בית ספר אחרון ישיבה גדולה	14.1	16.2	16.3	18.9	21.2	22.3
היחס בין מספר הגברים העובדים	ישיבה גבוהה על פי סקר כוח אדם/רמת דתיות על פי סקר חברתי	48.1%	40.7%	36.7%	55.3%	42.8%	34%

ממצאים מרכזיים (ב' 1) :

כפי שניתן ללמוד מלוח 2, מספר הגברים החרדים העובדים בין השנים 2002-2007 על-פי הסקר החברתי איננו יציב ואין בו גידול הדרגתי, אלא קפיצות לא סדירות המושפעות מגודל המדגם המוגדל של אוכלוסייה זו בשנת 2004 ו-2007. לעומת זאת, ניתן לראות שמספר הגברים החרדים העובדים על-פי סקר כוח אדם גדל בין השנים הנידונות באופן מתון והדרגתי. בעוד שהסקר החברתי מצביע על גידול משמעותי וניכר במספר הגברים החרדים העובדים, מעידים סקרי כוח אדם על גידול מתון והדרגתי.

תרשים ב' 2 : שיעורי תעסוקה של גברים חרדים על-פי מקורות סטטיסטיים שונים**ממצאים מרכזיים (ב' 2) :**

- קיימת תנודתיות בלתי מוסברת ומגמת עלייה ניכרת בשיעורי התעסוקה של קבוצת הגברים המגדירים עצמם כחרדים (בגילאים 20-64) בסקר החברתי. הגידול בשיעורי התעסוקה בשנים 2002-2007 בקרב קבוצה זו מסתכם ב-11 נקודות האחוז.

- הגידול בשיעורי התעסוקה של גברים בוגרי ישיבות גדולות בסקר החברתי גדול אף יותר (בייחוד לאור העובדה שמדובר בתקופה קצרה יותר). ב-2005 עמד שיעור התעסוקה של קבוצה זו (גילאי 20-64) על 24.6% והגיע בשנת 2007 לשיעור שעמד על 36.6%. זהו גידול של 12% תוך שלוש שנים בלבד!
- לעומת זאת, לא חל כמעט שינוי בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים בוגרי ישיבות גדולות בסקרי כוח-אדם בשנים 2002-2007. הגידול בשיעור התעסוקה בקבוצה זו מסתכם בפחות מ-2% והוא אפילו קטן משיעור הגידול הכללי של קבוצת אוכלוסייה זו (ראה פרק ד' סעיף 2).

סיכום הממצאים למבחן ב'

כפי שהובהר לעיל, השינוי בשיעורי התעסוקה של בוגרי ישיבות תורניות בסקרי כוח אדם (גברים חרדים בגילאים 20-64) בשנים הנידונות היה מזערי. ממצאים אלו אינם מתיישבים עם הגידול המשמעותי שחל בשיעורי התעסוקה של הגברים המגדירים עצמם כחרדים, באותן שנים וגילאים, במסגרת הסקר החברתי.

אי ההלימה בין הנתונים חריפה עוד יותר, זאת לאור העובדה שקבוצת הגברים בוגרי ישיבות-תורניות (בסקרי כוח-אדם, מהווה כ-75% בקירוב מכלל הגברים המגדירים עצמם כחרדים (בסקר החברתי), אשר בקרבם כאמור חלו שינויים משמעותיים בשיעורי התעסוקה. על כן, העלייה בשיעורי התעסוקה של כלל הגברים החרדים (על-פי רמת דתיותם) הייתה אמורה למצוא את ביטויה גם בקרב בוגרי ישיבות-תורניות, אשר למעשה כמעט ולא הגדילו את שיעורי התעסוקה שלהם בשוק העבודה בישראל.

מבחן ג'

שינויים בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות בגילאים 20-64 על-פי מקורות סטטיסטיים שונים

מבין הממצאים שפורסמו על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ביחס לשינויים בשיעורי התעסוקה של נשים וגברים חרדים, המפתיע מכולם התייחס לעובדה ששיעור התעסוקה של גברים חרדים בשנת 2007 היו גבוהים משיעורי התעסוקה של נשים חרדיות.

על כן, אנו מבקשים לבחון נתונים אלו ולאמתם זאת בייחוד על רקע העובדה שמרבית האינדיקטורים והמחקרים שבידינו מצביעים על כך שנשים חרדיות מועסקות ומשתלבות בשוק העבודה בשיעור גדול בהרבה מהגברים החרדים⁵. לאור מחקרים אלו, הופך ממצא זה לתמוהה ביותר.

לפיכך, נדרשת בחינה נוספת של השינויים בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות. בחינה זו תבסס על השוואת נתוני הסקר החברתי לנתוני סקר כוח-אדם.

לוח מספר 3 : שיעורי תעסוקה של נשים חרדיות בגילאי 20-64 על-פי הסקר החברתי וסקר כוח-

אדם (באתוזים מסה"כ)

שנה	על פי סקר חברתי	על פי סקר כוח אדם
2002	48.0	50.5
2003	47.0	50.2
2004	48.5	50.3
2005	48.6	52.0
2006	53.8	53.5
2007	47.8	56.4

⁵ ראה דין וחשבון – סוגיות במדיניות רווחה, בנק ישראל (2008) וכן דוח הערכה מס' 2 לתוכנית מפת"ח (2008) מינהל מחקר וכלכלה בתמ"ת

ממצאים מרכזיים : השוואת שיעורי תעסוקה של נשים חרדיות בין הסקר החברתי לסקר**כוח-אדם**

- ניתן להבחין בתנודתיות בלתי רציפה בשיעורי התעסוקה של הנשים החרדיות על-פי ממצאי הסקר החברתי, בעיקר בין השנים 2005-2007. תנודתיות זו מתבטאת בהפרשים ניכרים של עד 6 נקודות האחוז בין השנים הללו.
- לעומת זאת, שיעור התעסוקה של הנשים החרדיות בסקרי כוח-אדם יציבים ונמצאים בעלייה מתמדת אשר מתבטאת בעלייה של 6.5 נקודות האחוז בין השנים 2002-2007.

לוח 4 : שיעורי תעסוקה בקרב נשים וגברים חרדים בגילאים 25-54 ע"פ הסקר החברתי בלבד

בשנים 2002-2007

שיעור המועסקים	סה"כ באלפים	
		2007
50.1	110.9	גברים
46.0	84.6	נשים
		2006
48.1	89.5	גברים
52.9	91.5	נשים
		2005
39.1	78.9	גברים
47.6	78.2	נשים
		2004
40.0	90.4	גברים
51.2	95.7	נשים
		2003
41.9	76.0	גברים
47.9	73.8	נשים
		2002
39.0	63.6	גברים
46.3	70.2	נשים

ממצאים מרכזיים :

- כפי שניתן לראות **עלה כביכול שיעור התעסוקה של גברים חרדים** (גילאי 25-54) בשנת 2007 על שיעור התעסוקה של נשים חרדיות ב-4 נקודות האחוז. זאת לאחר שבשנת 2006, עמד ההפרש בשיעורי התעסוקה על 5 נקודות האחוז **לטובת** הנשים החרדיות. נתונים אלו אינם מתיישבים כלל עם ממצאי סקרי כוח-אדם לאורך כל השנים הנידונות.
- הפער בשיעור התעסוקה לטובת הגברים החרדים כפי שהתבטא בקבוצת הגיל 25-54 בהתייחס לסקר החברתי אינו משתקף כלל וכלל בסקרי כוח-אדם. על-פי סקרים אלו, לאורך כל השנים נשמר פער גבוה בין שיעורי תעסוקת הנשים החרדיות לאלו של הגברים החרדים. פער זה עמד בשנת 2008 על למעלה מ-30% לטובת הנשים החרדיות!

ממצאי הסקר החברתי, כפי שהוצגו בלוח 3, מעידים על שינויים חדים ולא סדירים בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות זאת ביחס לשיעורי התעסוקה של אוכלוסייה זו בסקרי כוח-אדם. בסקר כוח אדם ישנה עליה רציפה ומשמעותית בשיעורי התעסוקה של נשים החרדיות. זאת בדומה לעלייה הקלה בשיעורי התעסוקה של גברים חרדים.

כידוע, מתרחשים שינויים מסוג זה בהדרגתיות, ברציפות ובמתינות לאורך פרק זמן ארוך ומשמעותי. אי הרציפות בשינויים של שיעורי התעסוקה בקרב נשים חרדיות מעלים את הספק ביחס למידת המהימנות והסבירות בדבר עליית שיעורי התעסוקה של גברים חרדים על שיעורי התעסוקה של נשים חרדיות (בהתייחס לקבוצת הגיל 25-54).

מסקנות לסיכום

במסגרת סקירה זו הוצגו פערים ניכרים הן באומדני גודל אוכלוסיות שונות בקרב ציבור הגברים החרדים בישראל והן ביחס לשיעורי התעסוקה של גברים אלו, זאת על בסיס שני מקורות סטטיסטיים מרכזיים: הסקר החברתי וסקרי כוח-אדם בין השנים 2002-2007.

הסקר החברתי מתייחס לאוכלוסיית הגברים החרדים המוגדרת על בסיס רמת דתיותו והשתייכותו של הנשאל למגזר דתי כזו או אחר (הגדרה סובייקטיבית). האומדנים של סקר זה ביחס לגודלה של אוכלוסייה זו אינם סדירים וכך גם האומדנים ביחס למגמת העלייה בשיעורי התעסוקה של נשים וגברים חרדים בגילאי 20-64. מגמה זו בולטת במיוחד לאור הממצאים המתייחסים לעלייה המתונה והיציבה בשיעורי התעסוקה של נשים חרדיות על-פי ממצאי סקר כוח-אדם.

לעומת זאת, נמצא כי שיעורי התעסוקה של חרדים בוגרי ישיבות גבוהות על-פי סקרי כוח-אדם, היו יציבים וסדירים. במקביל, גם אומדני גודלה של אוכלוסייה זו (בוגרי ישיבות גדולות בסקרי כוח-אדם), יציבים למדי ומשקפים נאמנה את הגידול הריאלי בגודלה של אוכלוסייה זו.

לאור ממצאי מסמך זה **אנו מוצאים קושי רב להסתמך על נתוני שיעורי התעסוקה של גברים המגזירים עצמם כחרדים, במסגרת הסקר החברתי**. זאת ביחוד לאור העובדה שסידרת נתונים זו איננה עקבית ואיננה סדירה, הן ביחס לשיעורי התעסוקה של אוכלוסייה זו והן ביחס לאומדני גודלה הכללי.

להערכתנו, חוסר העקביות והרציפות של סדרת נתונים מרכזית זו, מקשה מאוד על גיבושה של מדיניות תעסוקה שיטתית וברורה לקידום השתלבותם של נשים וגברים חרדים בשוק העבודה בישראל.

הפערים בשיעורי התעסוקה של האוכלוסייה החרדית שהוצגו במסמך זה יוצרים בלבול רב בשל השימוש בסדרות סטטיסטיות שונות. לפיכך ניתן להסיק כי שיעור התעסוקה של אוכלוסייה זו נע כנראה בטווח הנידון. יש לציין כי טווח זה הוא רחב למדי.

נספח א'

לוח 1.נ: אוכלוסיית הגברים החרדים במדגם (נתונים גולמיים לא משוכללים)

2002	2003	2004	2005	2006	2007	הגדרה	
							בני 20+
144	166	244	182	202	214	רמת דתיות על פי הגדרה עצמית	סקר חברתי
							<i>מזה:</i>
--	--	--	164	171	201	מהם למדו בישיבות	בני ישיבות
1932	2046	2042	2149	2212	2311	בית ספר אחרון ישיבה גדולה	סקר כ"א
<hr/>							
							גיל 20-64
131	160	235	170	189	207	רמת דתיות על פי הגדרה עצמית	סקר חברתי
							<i>מזה:</i>
--	--	--	156	164	197	מהם למדו בישיבות	בני ישיבות
1784	1917	1896	2001	2057	2154	בית ספר אחרון ישיבה גדולה	סקר כ"א

גודלו המצומצם יחסית של המדגם בסקר החברתי משפיע על השינויים בשיעורי התעסוקה של האוכלוסייה החרדית במסגרת סקר זה על כן בחרנו להציג את גודל המדגם של שני הסקרים אשר נבחנו במסגרת מסמך זה

הסקר החברתי:

מסגרת הדגימה, איתור המרואיינים ואופן איסוף הנתונים: מסגרת הדגימה העיקרית בסקר זה מבוססת על קובץ מרשם התושבים. שיטת הדגימה התבססה על 3 משתנים דמוגרפיים אשר ייצרו 4 קבוצות אוכלוסייה, 7 קבוצות גיל ו-2 קבוצות מין, כאשר בהמשך נערך מדגם דו-שכבתי לישובים שונים על-פי גודלם. בסקר החברתי, רק הנדגם עצמו עונה עבור עצמו על שאלון הסקר. על כן, שיטת האמידה בסקר זה עורכת מקדם ניפוח עבור הפרט הנדגם בלבד. בסקרי כוח אדם לעומת זאת, מקדם הניפוח הוא של משק הבית כולו והראיונות נערכים מול נציג בוגר כלשהו במשק הבית המשיב בשם כל אחד מבני הבית.

סקרי כוח אדם :

מסגרת הדגימה, איתור המרואיינים ואופן איסוף הנתונים מסגרת הדגימה העיקרית בסקר זה הינן רשימות ארנונה ורשימות אחרות של יחידות דיור (מרכזי קליטה, מעונות סטודנטים, קיבוצים, דירות חדשות בערים) וכן מדגם קבוע הנלקח ממפקד האוכלוסין משנת 1995 עבור ישובים שאינם נדגמים באופן שוטף (שבטי בדווים בדרום בישובים שאינם מוכרים). כאמור, איסוף הנתונים נערך באמצעות ראיון המבוסס על שאלון אישי ומשפחתי, על-פי גרסה קבועה, של ראש משק הבית המייצג למעשה את כל בני הבית. כל משיב מייצג כ-200 אנשים הדומים לו מבחינת מאפייניהם הסוציו-דמוגרפיים.